

Олена ПОСТУПНА

к.держ.упр., доцент, доцент кафедри менеджменту

Національного університету цивільного захисту України

Роман ІОВИЧ

студент Національного університету

цивільного захисту України

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Однією з проблем сучасності є соціальне обмеження, що здебільшого проявляються у можливості отримання людиною із обмеженими можливостями різноманітних видів послуг без будь-яких перешкод. Це стосується й туристичної сфери, що змушує підприємства туристичної індустрії створювати комплексний туристичний продукт, який має відповідати додатковим потребам окремих маломобільних категорій туристів.

На міжнародному рівні питання забезпечення прав інвалідів закріплено у таких документах, як Декларація про права інвалідів (1975 р.), Стандартні правила ООН щодо забезпечення рівних можливостей для інвалідів (1993 р.), Конвенція ООН про права інвалідів (2006 р.) та ін. Що стосується туристичної мобільності для людей з обмеженими можливостями, то вперше термін «туризм, доступний для всіх» було введено в 2009 р. Генеральною Асамблеєю Всесвітньої туристської організації (далі – ЮНВТО) в «Декларації щодо спрощення туристських подорожей» [6]. Пізніше, в 2013 р. були прийняті Рекомендації по доступному туризму, у яких визначено, що доступний туризм для всіх – це «форма туризму, яка передбачає співпрацю всіх учасників туристичного процесу, що дозволяє людям, які мають потреби у доступі, що включає мобільну, візуальну, слухову і когнітивну складову, функціонувати незалежно, на рівних умовах із почуттям власної гідності шляхом надання їм універсальних туристичних продуктів, послуг і середовища» [5, с. 4]. У документі зазначається, що доступність має забезпечуватися по всьому ланцюжку туристичних послуг, елементами якого є: система управління у сфері туризму; туристична інформація та реклама; транспорт і транспортні термінали; проживання, харчування та конференц-послуги; культурні об'єкти та пам'ятки; інші міста і заходи для туристів.

В Україні надання послуг в туристичній сфері регулюється міжнародними актами, що визнані складовою частиною національної правової системи, іншими законодавчими та нормативно-правовими актами держави. У цьому контексті правове регулювання є виключною функцією держави, яка виступає гарантом права, та визначається, як «діяльність

держави (в особі уповноважених нею органів) щодо забезпечення впливу на суспільні процеси шляхом встановлення обов'язкових для виконання юридичних норм (правил) поведінки суб'єктів права, дотримання яких забезпечується можливостями громадської думки і застосуванням владної сили держави» [1, с. 555]. Таким чином правове регулювання виступає системним представленням вимог держави щодо впорядкування туристичної діяльності.

Слід зазначити, що базовим законодавчим актом, яким визначено загальні правові, організаційні та соціально-економічні засади реалізації державної політики України в галузі туристичної діяльності є Закон України «Про туризм» [4]. У ньому визначено види туризму залежно від категорій осіб, які здійснюють туристичні подорожі (поїздки, відвідування), серед яких і туризм для осіб з інвалідністю (ст. 4). Основними цілями державного регулювання в галузі туризму проголошується забезпечення доступності туризму та екскурсійних відвідувань для осіб з інвалідністю шляхом запровадження для них пільг (ст. 6). Однак, у цьому законодавчому акті не визначені механізми забезпечення доступності туризму для такої категорії людей, як і не визначено самого терміну «інклюзивний туризм».

Безсумнівно, існує низка законодавчих актів, які визначають основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні, гарантуються їм рівні з усіма іншими громадянами можливості для участі в усіх сферах життя суспільства, створюються умови для сприяння їм у досягненні соціальної та матеріальної незалежності (Закони України: «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» (1991 р.), «Про соціальні послуги» (2003 р.), «Про реабілітацію інвалідів в Україні» (2005 р.) та ін.). На державному рівні також прийняті нормативно-правові документи щодо створення безперешкодного простору для маломобільних груп населення (Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009-2015 роки «Безбар'єрна Україна» (2009 р.), Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стратегії розвитку туризму і курортів на період до 2026 року» (2017 р.) тощо). Зокрема, у Плані заходів [2] передбачено розроблення та подання проектів або внесення змін до чинних нормативно-правових актів, що стосуються задоволення потреб осіб з обмеженими фізичними можливостями та маломобільних груп населення, в частині: правил дорожнього руху; забезпечення транспортними засобами, пристосованими для перевезення осіб з обмеженими фізичними можливостями; дообладнання існуючих будівель житлово-комунального призначення та елементів упорядження територій. Також у документі наголошується на необхідності розроблення національних стандартів, спрямованих на задоволення потреб осіб з обмеженими фізичними можливостями. Що стосується Стратегії

розвитку туризму та курортів, то тут сфера туризму та курортів визначено однією з основних галузей, що впливає на загальний стан і тенденції світової економіки, та зазначено, що одним із основних напрямів її реалізації є «забезпечення доступності об'єктів туристичної інфраструктури для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення» [3].

Підсумовуючи можна стверджувати, що в Україні лише закладаються основи для правового регулювання розвитком інклюзивного туризму, є позитивні зрушення в цьому напрямку. Втім, слід зауважити, що існує низка проблемних питань, які потребують негайного вирішення у правовому полі, а саме є потреба в: законодавчому закріпленні спеціальних термінів щодо розвитку інклюзивного туризму; унормуванні вимог до безпеки у будинках, де утримуються та харчуються особи з інвалідністю (готельні та харчові підприємства), а також щодо громадських будівель та споруд, елементів упорядкування території забудови та вулично-дорожньої мережі населених пунктів; затвердженні та складанні переліку державних стандартів у галузі інклюзивного туризму тощо.

Список використаної літератури

1. *Енциклопедичний словник з державного управління* / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
2. *Про затвердження плану заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009-2015 роки «Безбар'єрна Україна»* [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 р. № 784. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/npas/232167617>.
3. *Про затвердження Стратегії розвитку туризму і курортів на період до 2026 року* [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/npas/249826501>.
4. *Про туризм* Закон України [Електронний ресурс] : Закон України від 15 вересня 1995 р. № 324/95-ВР : [із змін.] станом на 04 лист. 2018 р. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>.
5. *Recommendations on Accesible Tourism* / Adopted by UNWTO General Assembly Resolution A/RES/637(XX) of August 2013, updating the 2005 UNWTO Recommendations. – 20 p.
6. *Declaration on the facilitation of tourist travel (A/RES/578(XVIII))* [Електронний ресурс] / Astana, Kazakhstan, 2009. – Режим доступу : <http://www2.unwto.org/sites/all/files/docpdf/ares578xviiideclarationfacilitation2009en.pdf>.